

RECENSIES

Nederland' noemt: nog in de jaren dertig huldigde Van der Goes de opvatting van de dictatuur van het proletariaat als overgangsfase naar het socialisme (164).

J.P. Janzen schreef een levensschets van J.G.Suurhoff (1905-1967), de vakverenigingsfunctionaris die minister van sociale zaken werd en mede bouwde aan de verzorgingsstaat. De auteur neemt weinig kritische afstand van zijn onderwerp, zodat de redactie in de Inleiding zelf meer helderheid heeft trachten te verschaffen op dit punt: 'zijn biografie typeert... de ontwikkeling van het Nederlandse socialisme tussen 1930 en 1960, in al zijn beperktheden maar ook in zijn veroveringen. De laatste zijn in 1979 minder vanzelfsprekend dan de eerste: in die zin symboliseert de levensloop van Suurhoff de emancipatie van de arbeidersbeweging evenzeer als *het vastlopen ervan* (curs. van recensent) aan het einde van de jaren vijftig' (12). Het is een zinsnede die in het *Jaarboek voor de geschiedenis van socialisme en arbeidersbeweging in Nederland* niet zou misstaan!

Ten slotte wordt in dit eerste jaarboek door de drie redacteuren een biografisch profiel aangeboden van Jacques de Kadt, waarvoor een aantal met de beschrevene gevoerde gesprekken de basis vormen. Ook hier geldt het een figuur die lange tijd niet tot de 'brede hoofdstroom' gerekend mocht worden. Zijn politiek debuut in de eerste helft van de jaren twintig beleefde hij in de gelederen van de communistische beweging in Nederland en nadien belandde hij via de linkse oppositie binnen de sociaal-democratie in 1932 in de toen afgesplitste OSP, evenals de oude Franc van der Goes. Pas in de loop van de jaren dertig nam hij duidelijk afstand van het revolutionair marxisme. Bij zijn toetreding tot de Partij van de Arbeid in 1946 was hij zelfs 'in de conventionele betekenis van het woord geen socialist meer' (315). Uiteraard is de hier bijeengebrachte documentatie over een nog levende figuur, die inmiddels ook buiten de PvdA is komen te staan, nadat deze voor hem in de turbulente jaren van het decennium zestig een te 'links' aanzien had verkregen, wel van historische waarde op een aantal punten. Ongetwijfeld slikken de samenstellers niet alle standpunten en beweringen van De Kadt zonder meer voor zoete koek. Onjuist is de indruk die op bladzijde 317 gewekt wordt als zou de stichting van de Vereniging Nederland-Indonesië het gevolg zijn geweest van 'een oproep in de Vrije Katheder' (het gaat hier om een artikel van 27 juli 1945). Ronduit belachelijk zijn de waarderingen van De Kadt betreffende de kwaliteiten van politici als Romme en Oud (321).

A.F. Mellink

Jacq Engels, *Zestig jaar socialistische beweging* (Amsterdam: Van Gennep, 1979, 244 blz., f34,50, ISBN 9060123514).

Op het eerste gezicht kan er enige verbazing rijzen dat dit boekje is opgenomen in de reeks: De Nederlandse Arbeidersbeweging, verschijnend onder redactie van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis te Amsterdam, waarin eerder het klassieke werk van B.Bymholte in reprint en de recente publikaties van Johan Frieswijk en J.M. Welcker uitkwamen. De auteur is geen in ruimere kring bekende figuur, al heeft de thans ruim tachtigjarige sinds de Eerste Wereldoorlog meegelopen in tal van organisaties der Nederlandse socialistische arbeidersbeweging. De redactie geeft een soort van verantwoording vooraf bij de verschijning van dit boek als nummer vier in haar reeks.

Het gaat om reeds in 1967 ten dele gepubliceerde en thans aanmerkelijk uitgebreide memoires van de schrijver. Hoewel van huis uit behorend tot de kring van de (Rotterdamse) sociaal-democratie heeft Engels sinds zijn aanraking als jongeman met de vrije jeugdbeweging (de Jongelieden Geheel-Onthouders Bond met name) een pelgrimstocht gemaakt

langs vele politieke groeperingen ter linkerzijde, beginnende met de Communistische Partij Holland na 1919, om via de Revolutionair Socialistische Partij van Sneevliet in 1932 weer te belanden bij de moederpartij: de SDAP. Ook naar de opvolgster van deze laatste, de Partij van de Arbeid, ging hij na de Tweede Wereldoorlog mee, zonder hier bevrediging te vinden, evenmin trouwens als in de PSP, waartoe hij een tijdlang zou behoren. Op vakbewegingsterrein is hij functionaris geweest zowel in het oude Nationaal Arbeids Secretariaat (speciaal bij de federatie van overheidsperoneel) als in het NVV, waar hij in de crisistijd der jaren dertig op de afdeling werklozenzorg werkzaam was en later secretaris van de textielarbeidersbond De Eendracht werd (als zodanig werd hij in 1956 gepensioneerd).

Op zijn weg is Engels met verschillende prominente figuren in aanraking gekomen, waarbij in het bijzonder de namen van H. Sneevliet, H. Roland Holst-van der Schalk en W. Banning in het oog springen. Men kan niet zeggen dat hij zelf ooit een zeer prominente plaats heeft ingenomen, veeleer is hij steeds op het tweede of derde plan gebleven. De lectuur van het boek versterkt de indruk dat de auteur ook niet voor meer geschapen was dan dat.

Deze autobiografie bestaat voor een goed deel uit een aaneenschakeling van citaten uit eenmaal door de schrijver samengestelde artikelen en beschouwingen (het aantal door hem geschreven boeken of brochures is blijkens de publikatielijst op pagina 221 vlg. zeer groot, evenals het aantal bladen waaraan hij ooit in enigerlei vorm heeft meegewerkt). Ook als publicist moet hij echter nauwelijks tot een ruimere kring zijn doorgedrongen, afgezien van zijn medewerking aan de uitgave van *Kapitaal en arbeid in Nederland* van H. Roland Holst in de versie van 1932 (met name wat betreft deel II daarvan). Of wij in de persoon van Engels misschien ook met een dergenen te maken te hebben waarvan Troelstra in *Branding* schreef dat zij 'door dat dwaallicht [H.R.H.] aangelokt en in het moeras verstikt zijn' is een penibele vraag. De auteur heeft vooral zeer onder haar invloed gestaan in een periode toen de schrijfster zelf sterk aan aarzelingen onderhevig was (in de jaren twintig). Of hij via haar ook met Banning, exponent van het religieuze socialisme, in aanraking is gekomen, wordt niet duidelijk.

Ongetwijfeld vindt de historicus in het boek wel verspreide gegevens die van belang kunnen zijn voor het onderzoek van de geschiedenis der bewegingen waaraan Engels heeft deelgenomen. Opmerkelijk is zijn kritiek op het doorbraak-socialisme, dat vooral in de jaren na de Tweede Wereldoorlog zulk een grote rol zou spelen hier te lande, maar dat in feite een breuk met de oude sociaal-democratische traditie betekende. De auteur karakteriseert het ergens als een 'onzalige gedachte' (bladzijde 93). Hij zou dan ook deelhebben aan de werkzaamheden van het Sociaal-Democratisch Centrum in de PvdA, dat in 1959 moest worden opgeheven. Aan een belangrijk echt doorbraak-verschijnsel als de eenheidsvakbeweging besteedt de schrijver wonderlijkerwijs echter geen syllabe.

A.F. Mellink

L. Schepens, *De Provincieraad van West-Vlaanderen, II, 1921-1978. Socio-politieke studie van een instelling en haar leden met 550 biografieën van West-Vlaamse prominenten* (Tielt-Amsterdam: Lannoo, 1979, 427 blz., f95,-, ISBN 90 209 0796 4).

In één van de vorige nummers van dit tijdschrift werd het eerste deel van L. Schepens studie over de Westvlaamse provincieraad besproken, die sloeg op de periode 1836-1921. In dit tweede deel wordt de draad opgenomen waar deel I eindigde en krijgen we de analyse van de periode 1921-1978.